

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעשי הצדיקים
ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של
מורן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם
אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך
שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אור

לצדקה

הרה"ק רבי מאיר
הלוי רוטנברג
מאפטא זי"ע

יומא דהילולא - כ"ה תמוז תקצ"א¹

ורבים הם התמהים, צדיק גמור? צדיק גמור? הוא אחד שנותן סלע לצדקה כדי לקיים את מצוות בוראו, ולא כדי להשיג דבר מה חשוב ככל שיהיה?

ואכן יש הגורסים בדברי הגמרא 'הרי זו צדקה גמורה' שעל אף שנתן זאת כדי שיחיה בנו נחשב הדבר לצדקה גמורה.

אולם הרבי הקדוש מאפטא מבאר פירוש נפלא בשמו של רבו הגדול החוזה מלובלין, ואומר כך: ישנם שתי בחינות של צדיקים, ישנו צדיק שכל עיסוקו ומגמתו הינה רק לעבוד את הקב"ה, את דעתו לא מעסיק מצבו הגשמי, מסתפק במה שיש לו, עובד את בוראו מתוך הדחק עוני וייסורים, העולם הזה בשבילו כקליפת השום.

אולם ישנם צדיקים שעל אף שכל רצונם ומגמתם לעבוד את הקב"ה, אולם יש בהם רצון שלא יחסר להם דברים גשמיים 'בני, חיי, מזוני', ברצונם לעבוד את בוראם מתוך הרחבה ונחת, מתוך הרחבת הדעת. ואמר החוזה מלובלין ישנה עדיפות לדרך זו, כדאי שצדיק ירצה לעבוד את ה' מתוך הרחבה.

ומדוע? מדוע כה חשוב לעבוד את הקב"ה מתוך הרחבת הנפש?

מסביר החוזה מלובלין, כאשר ליהודי יש קושי וצער אף הקב"ה בצער, מצטער בצערו של בנו האהוב, כמו שנאמר 'בכל צרתם לו צר'. כאשר צדיק מתפלל שלא יחסר לו דבר, מגמתו היא שהקב"ה לא יצטער, רוצה אני שיהיה לי טוב, כדי שלקב"ה לא יהיה צער!

על פי יסוד זה מבאר הרבי הקדוש רבי מאיר'ל מאפטא בשמו של רבו הגדול את דברי הגמרא בפסחים שהבאנו קודם 'האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא - הרי זה צדיק גמור'. הדרך הזו יותר טובה מניסיון העוני. הדרך הזו לעבוד את ה' כדי שהיה לי טוב (שיחיה בני או שהיה בן העולם הבא) יותר משובחת מאשר לעבוד את הקב"ה מתוך הדחק. שכן טוב יותר לעבוד את ה' מתוך שמחה, מתוך פנים מאירות, ואז כאשר יהיה לי טוב, אזי גם להקב"ה לא יהיה צער.

הרה"ק רבי מאיר הלוי רוטנברג מאפטא זי"ע, נולד בשנת תק"כ לאביו רבי שמואל סגל הלוי רוטנברג מצאצאיו של השל"ה הקדוש, ולאמו הרבנית מירל פייגא שאף היא מגזע תרשימים, נכדתו של רבי שבתי כהן - הש"ך. בצעירותו למד בשיבתו של רבה של העיר סטבניץ ופינצ'וב - רבי אברהם יצחק הכהן כ"ץ בעל 'כתר כהונה', מאוחר יותר הסתופף בצלו של החוזה מלובלין ונעשה למגדולי תלמידיו.

לאחר פטירת רבו הגדול - החוזה מלובלין הסתופפו רבים רבים מתלמידיו בצלו של הרבי מאפטא, מפני שהנהגתו של הרבי הקדוש מאפטא הייתה דומה להנהגתו של החוזה, ואף ידוע שרצונו של החוזה היה שתלמידו הגדול רבי מאיר מאפטא ימלא את מקומו.

בשנת תקצ"א בכ"ה בתמוז נסתלק הרבי לבית עולמו ונקבר בעיר בה שימש כרב וכמנהיג - אפטא. הרבי השאיר אחריו את ספרו הגדול 'אור לשמים', בספרו הקדוש מובאת תפילה מפורסמת אשר הפיסקא הראשונה שלה התפרסמה בשנים האחרונות: 'רבונו העולמים ידעתי כי הנני בדרך לבד כחמר ביד היוצר. ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות, וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך נפשי, מכלעדי עזר ועזרתך, אין עזרה וישועה.'

לערוך את הסכם השכירות.

'חכמת נשים בנתה ביתה', אומר שלמה המלך, מה עשתה אמו הצדקנית של רבי מאיר'ל מאפטא? נטלה את המשרתת הגויה וצוותה עליה ללבוש את בגדיה, בגדים של אשה כשרה וצנועה, ושלחה אותה לערוך את חוזה השכירות עם אדון הכפר. וכך היה, אדון הכפר שלא הכיר את אשתו הצדקנית של רבי שמואל לא הבחין ב'תרגיל' שעשו לו, סגר את חוזה השכירות עם המשרתת הגויה של רבי שמואל.

סיים התפארת שלמה את דבריו ואמר למקורביו "בזכות צניעות שכזו וצדקותה המיוחדת זכתה לבן שכזה, ראוי וכדאי לכל אחד לקרוא לבתו על שם אשה צדקנית זו".

לימוד תורה מתוך הרחבה

הרבי הקדוש רבי מאיר מאפטא נחשב לממשיך דרכו של רבו הקדוש החוזה מלובלין, ואף הוא כרבו נהג לעורר רחמים על בני ישראל, ולהשפיע להם כל טוב, כדי שיוכלו לעבוד את הקב"ה מתוך הרחבה ועושר, ומתוך שמחה.

'האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא - הרי זה צדיק גמור!' אומרת הגמרא במסכת פסחים (ח.).

שורשיו של הרבי הקדוש

גאון וקדוש היה רבי מאיר מאפטא בעל האור לשמים, גאונותו בנגלה ובנסתר הייתה לשם דבר. מגדולי צדיקי החסידות בדורו, תלמידים המובהק של החוזה מלובלין, ושל הרבי הקדוש האוהב ישראל מאפטא. כמו כן ביקר בהיכלותיהם של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ושל רבי מנדל מרימנוב.

בצלו של הרבי הקדוש מאפטא הסתופפו גדולי עליון ביניהם רבי חיים מקאמינסק בעל 'זכיון חיים', רבי שלמה הכהן מרדומסק בעל 'התפארת שלמה', ורבי יהודה פסח מליפסק.

מסופר שהתפארת שלמה שהיה מתלמידי רבי מאיר מאפטא, המליץ למקורביו לקרוא לבתם מירל, על שם אמו של הרבי הקדוש רבי מאיר מאפטא.

אשה צדקנית הייתה אמו של הרבי, ומפאת צניעותה וצדקותה זכתה לבן כה גדול שהאיר את שמי העולם בתורתו ובצדקותו. מסופר שבצניעותה הרבה נהגה שלא לראות פניו של גוי בקביעות. בעלה רבי שמואל שכר את בית המזיגה מאדון הכפר, כך כלכל את בני ביתו. צניעותה של אשתו הצדקנית הייתה לשם דבר בסביבה, לכך הסיתו האיכרים את אדון הכפר שלא יחדש את חוזה השכירות לבית המזיגה עד אשר תבוא אשתו של רבי שמואל בעצמה

1 על פי גירסא אחרת: תקפ"ז. ועל פי גירסא שלישית: תקפ"ה (אוהל שלמה ח"ב אות כ"ט).

על פי יסוד זה מבאר הרבי הקדוש מאפטא את הפסוק בראשיתו של ספר שמות. נאמר בפסוק (ב ד) 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו'. אומר הרבי הקדוש מאפטא מהו 'ותתצב'? להתייצב משמעותו לעמוד יציב. מילת 'אחותו' מכוונת לתורה הקדושה נקראת אחותו, כמו שכתוב (משלי ז ד) 'אמור לחכמה אחותי את'.

הפסוק מלמד אותנו כיצד ניתן לתת קיום לתורה - 'ותתצב אחותו מרחוק'.

איך נותנים קיום לתורה, איך עושים שיהיה 'ותתצב אחותו'? יציבות!

והיאך ניתן ליצור את אותה היציבות? ממשיך הרבי ואומר: 'ותתצב אחותו מרחוק', על ידי ה'מרחוק', על ידי הדבר שנקרא 'מרחוק' ניתן להשיג את אותה היציבות.

ומה נקרא מרחוק?

פרנסתו של אדם הנקראת 'מרחוק' כפי שאומרים אנו באשת חיל 'ממרחק תביא לחמה'.

'לדעה מה יעשה לו', 'לדעה' הינו מלשון חיבור כפי שנאמר (בראשית ד כה) 'וידע האדם עוד את אשתו', כלומר על ידי ה'מרחוק' על ידי שיהיה לבני ישראל פרנסה ברווח, שפע וכל טוב, הם יתחברו לעבודת ה'.

'מה יעשה לו', מילת 'לו' מכוונת כלפי הקב"ה, מפני שכאשר טוב ליהודים כאן בארץ גם בשמים יש שמחה גדולה כפי שנאמר 'בכל צרתם לו צר', ואם הקב"ה מצטער בצער של בני ישראל, וודאי שכאשר טוב ליהודים יש שמחה למעלה בשמים.

אומר הרבי הקדוש מאפטא: פסוק זה מלמד אותנו היאך ניתן לזכות לתורה וקרבה לרבנו של עולם, על ידי פרנסה יציבה, על ידי לימוד תורה מתוך הרחבה. ועל ידי כך יש שמחה גדולה בעליונים ובתחתונים.

מוסיף רבי מאיר'ל מאפטא רובד נוסף: מקובלני ממורי ורבי הקדוש החוזה מלובלין שכאשר מושפע על האדם שפע גשמי, מושפע על האדם שפע רוחני.

נרחיב:

בגמרא במסכת קידושין מובאת אמרתו של רבי שמעון בן אלעזר. 'רבי שמעון אלעזר אומר: מימי לא ראיתי צבי קייץ, וארי סבל, ושוועל חנוני, והם מתפרנסים שלא בצער. והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני - אינו דין שאתפרנס שלא בצער? אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי, שנאמר: עונותיכם הטו'.

התנא הקדוש נוגע בנקודה המציקה לרבים, בעולם חיים מיליוני סוגי בעלי חיים ואף

אחד לא צריך להשכיר את עצמו ולעבוד כדי להשיג את פרנסתו, אף פעם לא ראינו צבי ששוטח קציעות בשדה, או אריה סבל, או שועל שמוכר במכולת.

מדוע האדם נזר הבריאה צריך לעמול כה רבות כדי להשיג את פרנסתו?

אומר רבי שמעון בן אלעזר 'אלא שהרעותי את מעשי, וקיפחתי את פרנסתי', האדם במעשיו קלקל את השפע המוכן לו...

אומר הרבי הקדוש רבי מאיר'ל מאפטא יש כאן עומק נוסף, ישנו הבדל יסודי בצורת חיותו וגדילתו של אדם לגבי בהמה. הבה נתבונן, תהליך גדילה של בהמות הינו מאוד מהיר, כמה שעות לאחר שגלג נולד הוא כבר הולך, אוכל בכוחות עצמו, חיה מושלמת, חיה קטנה אומנם, אבל מושלמת ועצמאית. שונה התפתחותו של אדם, תינוק קטן שנולד הינו חסר ישע לחלוטין, אינו יכול לעשות דבר, רק שנה לאחר לידתו הוא מסוגל ללכת, שלא לדבר על שאר פעולות ומיומנויות.

התפתחותו המושלמת של אדם לוקחת קרוב לעשרים שנה!

מדוע? מהו ההבדל בין אדם לחיה?

שורשו של האדם הינו מרום ונשגב, כדי להגיע לשלימותו צריך האדם להתחבר לשורשו, צריך להתחבר למקום מאוד גבוה. וכדי שיוכל האדם להשיג את השפע ולהתחבר לשורשו על אדם.

'ממושבותיכם תביאו לחם תנופה' אומרת התורה לגבי שתי הלחם שמביאים בשבועות. על האדם לתקן את שורשו הנקרא 'ממושבותיכם'. 'ממושבותיכם תביאו לחם תנופה', כאשר יתקן האדם את עצמו, יתקן את שורשו, אזי יוכל להשפיע על עצמו שפע וברכה מאותו השורש, ישפיע על עצמו לחם ומזון. אולם מזון זה המגיע מאותו מקור עליון אין זה סתם מזון, סתם פרנסה, זוהי פרנסה מרוממת, לחם גבוה, לחם תנופה.

זו נקודת ההבדל בין גשמיותו של גוי לבין גשמיותו של יהודי. גשמיותו של גוי הינה מגושמת ביותר, חומרית לגמרי, הוא אינו מייחס את פרנסתו או עושרו לבורא עולם, הכל כוחי ועוצם ידי. שונה היא גשמיותו של יהודי, פרנסתו של יהודי נזר הבריאה גם היא קדושה ורמה מעלתה, מגיעה משורש עמוק וגבוה. וכאשר יהודי מתעשר הוא אכן יודע לייחס זאת לבורא העולם, יודע מי נתן לו את העושר הזה.

'ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות'

בימינו אנשים רגילים לחפש סגולות, חלקן אמיתיות וחלקן שטות והבל. אולם יש לנו סגולה בדוקה מרבי שלמה הכהן מרדומסק בעל ה'תפארת שלמה'.

בספרו הקדוש אור לשמים מביא הרבי הקדוש מאפטא תפילה נוראה, תפילה

אשר פסקתא הראשונה התפרסמה בשנים אחרונות 'ריבון העולמים ידעתי כי הנני בידך לבד כחומר ביד היוצר, ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולסמוך נפשי, מבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה'.

אולם זהו רק חלקה הראשון של התפילה. בתפילה זו כולל הרבי את כל יסודות החסידות ממש! תפילה משתפכת, מלאה בהכנעה ושפלות, 'ולא יגבה ליבי, ולא ארדוף אחר הכבוד וגדולה ועושר, כי אם תכסוף נפשי לעשות רצונך הישר בעיניך', 'ולא אתאווה לשום דבר זולת רצונך'. תפילה המלאה באהבה ויראה ושפלות הרוח. ורצון עמוק להיות דבוק בה'.

הרבי הקדוש מרדומסק בעל ה'תפארת שלמה' נהג לומר תפילה זו בכל יום בוקר וערב, והיה רגיל לומר שהינה מסוגלת להצלחה, סגולה לעשירות! אולם כל זה רק כאשר אומרים זאת בכוונה ומתבוננים במילותיו הקדושות של הרבי.

הבה נתבונן במילותיו הקדושות של הרבי מאפטא: הנה ידועה שיטתו של הרבי הקדוש מלובלין - החוזה מלובלין בניגוד לדעתם של צדיקים רבים - שניסיון העושר עדיף, עדיף שליהודים תהיה פרנסה בריוח שיוכלו לעבוד את הקב"ה מתוך הרחבה ושמחה. ורבי מאיר'ל מאפטא שהיה מגדולי תלמידיו של ה'חוזה' המשיך את דרכו בענין זה, ואף מביא זאת רבות בספרו הקדוש 'אור לשמים'.

אולם יחד עם זאת מדגיש הרבי את החלק השני של הדבר, עשירות, פרנסה הינם דברים טובים רק אם אנו צמודים למילותיו הקדושות, 'ידעתי כי הנני בידך כחומר ביד היוצר'. עשירות מועילה לאדם רק אם הוא יודע מאין מקורה, יודע ששום דבר לא קורה בזכות עצמו, בזכות מעשיו והשתדלותו.

על האדם להפנים שגם אם הוא יתאמץ בעצות ותחבולות, גם אם כל העולם יעזרו לו ויסייעו לו, 'גם אם כל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולסמוך נפשי', גם אם נשיא ארצות הברית וכל עשירי העולם יחליטו להעשיר מישוהו, 'מבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה' בלא רצונו של הקב"ה לא יוכלו האנשים החזקים ביותר בעולם להועיל לי במאומה.

'מבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה'. על האדם להפנים שרק הקב"ה יכול לתת לו עושר שמחה וכבוד, רק רצונו יתברך הוא המשמעותי בטבע, אין כל משמעות לכוח כסף או קשרים, רק הקב"ה הוא זה שיכול להטיב או להרע לאדם.

כאשר מפנים זאת האדם, מבין מאין מקור השפע, מהיכן צינור פרנסתו, ראוי הוא לניסיון העושר, ניתן להשפיע עליו שפע וברכה וכל טוב.